

ALEKSANDRS PUŠKINS

**VIENTUĻA MAJIŅA VASILIJA
SALĀ**

ALEKSANDRS PUŠKINS

**VIENTUĻA MAJIŅA VASILIJA
SALĀ**

ALEKSANDRS PUŠKINS

VIENTUĻA MAJIŅA VASILIJA SALĀ

tulkojusi Ārija Elksne

Sastādītājs Jāzeps Osmanis Mākslinieks Arturs Apinis

izdevniecība Liesma 1969

Noskannējis grāmatu un FB2 failu izveidojis Imants
Ločmelis

VIENTUĻA MAJIŅA VASILIJA SALĀ STĀSTS

Kam gadījies apiet apkārt visai Vasilija salai, tas, bez šaubām, būs ievērojis, cik maz šīs salas atsevišķās vietas līdzinās cita citai. Piemēram, dienvidu krasts, kas apbūvēts ar greznām akmens celtnēm, un ziemeļu puse, kas skatās uz Pētera salu un kā gara strēle iestiepjas līča miegainajos ūdeņos. Tuvojoties šim zemes raga galam, akmens celtnes kļūst retākas, atdodamas savu vietu koka būdām; starp šīm būdām redzami klajumi, beidzot ēkas pavisam izzūd un jūs ejat gar plašiem sakņu dārziem, kuriem no kreisās

puses piekļaujas birzis; dārzi pavada jūs līdz pēdējam pauguram, uz kura slienās viena vai divas vien-tuļas mājiņas un daži koki; ar nātrēm un dadžiem aizaugusi grava atdala šo pauguru no vaļņa, kas uz-celts, lai pasargātu no plūdiem; tālāk plešas lauks, staigns kā purvs, tas atbilst pludmalei. Pat vasarā šīs tuksnesīgās vietas uzdveš skumjas, kur nu vēl ziemā, kad gan lauks,

gan jūra, gan sils, kas apēno iepretim stāvošās Pētera salas krastus, aprakti sirmās kupenās, gluži kā kapā.

Pirms dažiem gadu desmitiem, kad šis nostūris bija vēl vientuļāks, pie minētā paugura zemā, bet kārtīgā koka mājiņā dzīvoja sirmgalve, kāda ierēdņa at-raitne; nelaikis bija kalpojis vienā no kolēģijām — tikai neatceros, kurā. Aiziedams no dienesta, viņš nopirka šo mājiņu līdz ar sakņu dārzu un taisījās ierīkot nelielu saimniecību, bet nāve izjauca viņa nodomu īstenošanu; atraitnei drīz vien vajadzēja pārdot visu, izņemot māju, un iztikt ar nelielu naudas summu, ko nelaikis bija iekrājis nevainīgā, bet var-būt arī savā ziņā grēcīgā ceļā. Viņas ģimene sastā-vēja no meitas un pavecas kalpones, kas reizē bija gan istabene, gan ķēkša. Tālu no sabiedrības viņa dzīvoja savu kluso dzīvi, kas, par spīti vienmuļībai, likās itin laimīga. Svētkos gāja baznīcā; darbdienās no rītiem pie darba, bet pēc pusdienām māte adīja zeķi un jaunā Vera lasīja viņai Minēju un citas svē-tas grāmatas vai arī kopā ar viņu lika kārtis — laika kavēklis, ko sievietes vēl tagad tur godā. Vera jau sen bija sasniegusi to vecumu, kad meitenes sāk domāt,

kā vienkārši ļaudis saka, par iziešanu tautās, tomēr galvenā viņas rakstura īpašība bija jaunavīga sirds vienkāršība; viņa mīlēja māti, ieraduma pēc mīlēja savas ikdienas gaitas un, apmierināta ar ta-gadni, neloloja sirdī ļaunas nākotnes nojautas. Sirmā māte domāja citādi: ar skumjām viņa prātoja par savu mūža vakaru, ar izmisumu vēroja, kā uzziedēja divdesmitgadīgā meita, kurai šajā nabadzīgajā vien-tulībā nebija nekādu cerību kādreiz atrast dzīves-biedru un aizstāvi. Šā iemesla pēc viņa reizēm skuma un raudāja; ar citām sirmgalvēm viņa, nezinu, kālab, sagājās nelabprāt; tāpēc vecenes viņu arī nežēloja, melsa, ka ar vīru viņa beigās neesot lāgā satikusi, viņu mierināt nācis kāds aizdomīgs draugs; vīrs bija miris pēkšņi, un dievs vien zina ko visu nesagudro ļaunas mēles.

Vientulību, kādā dzīvoja Vera ar savu māti, reizēm izklīdināja jauna, diezgan attāla radnieka apciemo-jumi; priekš dažiem gadiem viņš bija ieradies no savas sādžas, lai dienētu Pēterburgā. Mēs norunāsim saukt viņu par Pāvelu. Viņš sauca Veru par māšeli, mīlēja viņu, kā kurš katrs jauns cilvēks mīl glītu, mīlīgu meiteni, bija uzmanīgs pret viņas māti, kura, kā saka, meta uz viņu acis.

Bet par precībām ar viņu bija velti domāt: viņš reti apmeklēja Vasilija salas ģimeni. Viņu nekavēja ne darīšanas, ne dienests — viņš pret tādām lietām izturējās diezgan pavirši; viņš tikpat kā vienmēr dzīvoja dīkā. Pāvels piederēja pie tiem saprātīgajiem jauniešiem, kuri necieš divas lietas — laika un naudas pārpilnību. Viņš, kā mēdz būt, meklēja un sameklēja pakalpīgus biedrus, kas ar prieku atbrīvoja viņu no šiem pilnīgi liekajiem apgrūtinājumiem un ar viņa naudu palīdzēja tam īsi-nāt laiku. Kāršu spēle, izpriecas, klaiņošana pa nak-tīm — viss tika likts lietā; un Pāvels bija laimīgākais no mirstīgajiem, jo nejuta, kā aizplūst diena pēc die-nas un mēnesis pēc mēneša. Protams, gadījās arī ne-patikšanas: reizēm maks iztukšojas, reizēm krūtīs pa-mostas sirdsapziņa kā nožēla vai kā drūma priekšno-jauta. Lai atvieglotu šo neierasto slogu, viņš sākumā mēdza apciemot Veru. Bet vai viņš varēja bez paš-pārmetumiem salīdzināt sevi ar šo nevainīgo, tiku-mīgo meiteni?

Tātad bija nepieciešams meklēt citu līdzekli. Viņš drīz vien to atrada vienā no saviem izpriecu biedriem, kurš kļuva viņam par draugu. Šis draugs, kuru Pāvels sauca par Varfolomeju, bieži

vien pamudināja viņu uz tādām palaidnībām, kas vientiesīgajam Pā-velam neienāktu ne prātā; toties viņš vienmēr prata paglābt viņu no bīstamām sekām; taču galvenokārt Varfolomejs ieguva neapstrīdamas tiesības uz drauga titulu tāpēc, ka vajadzības gadījumā apgādāja mūsu jaunekli ar mantu, kuras pārpilnība smaga, bet trū-kums vēl smagāks, proti, ar naudu. Viņš to vienmēr dabūja tik viegli un ātri, ka šinī ziņā Pāvelam reizēm iešāvās prātā savādas aizdomas; viņš pat mēģināja izdibināt šo noslēpumu no paša Varfolomeja, bet, līdzko gribēja par to iztaujāt, pēdējais ar vienu ska-tienu viņu atbruņoja. «Turklāt, kas man par daļu,» Pā-vels domāja, «kādā veidā viņš dabū naudu? Man taču viņa dēļ nebūs jāiet ne katorgā... ne ellē!» viņš klusām piebilda, savu sirdsapziņu mierinādams. Bez tam Varfolomejs prata pārlicināt un būt pievilcīgs, kaut gan bieži vien viņa rīcībā neviļus pavīdēja ciet-sirdība. Es vēl aizmirsu pateikt, ka viņu nekad nere-dzēja pareizticīgo baznīcā; bet arī Pāvels pats pārāk bieži dievu nelūdza; turklāt Varfolomejs sacīja, ka viņš nepiederot pie mūsu ticības. Ar vienu vārdu sakot, mūsu jauneklis beidzot pilnīgi pakļāvās paša izvēlētā drauga

ietekmei.

Reiz kādā svētdienā pēc nakts, kas bija pavadīta vienos priekos, Pāvels pamodās vēlu no rīta. Nožēla un neticība sen nebija viņu tā mocījušas. Viņa pirmā doma bija iet uz baznīcu, kur viņš labu laiku nebija rādījies. Bet, pulkstenī paskatījies, viņš redzēja, ka nogulējis liturģiju. Augstu pie karstajām vasaras de-besīm spīdēja spoža saule. Viņam nejauši ienāca prātā Vasilija sala. «Cik es esmu neuzmanīgs pret vecenīti,» viņš sev sacīja, «pēdējo reizi es viņu apmeklēju, kad sniegs vēl nebija nokusis. Cik tīkami tagad vientuļajā lauku mājīnā. Jaukā Vera! Viņa mani mīl, varbūt viņai žēl, ka nav mani sen redzējusi, varbūt...» Padomājis viņš nolēma pavadīt dienu Vasilija salā. Bet, tiklīdz viņš apgērbies izgāja ārā no pagalma, nez kur gadījies, pretim nāca Varfolomejs. Šī satikšanās Pāvelam bija nepatīkama; bet nogriezties nekur nevarēja.

— Es pie tevis, biedri! — Varfolomejs sauca jau pa gabalu, — gribēju aicināt uz turieni, kur bijām aizvakar.

— Man šodien nav laika, — Pāvels sausi atbildēja.

— Te tev nu bija — nav laika! Tu laikam

gribēsi man iestāstīt, ka tev kādas darišanas.
Mulķības! Iesim!

— Es taču teicu, nav laika; man jābūt pie kādas radnieces, — Pāvels sacīja, atsvabinādams savus pirkstus no Varfolomeja aukstās rokas.

— Jā, jā! Biju pavisam aizmirsis par tavu Vasilija salas raganu. Starp citu, tu man stāstīji, ka tava mā-siņa esot diezgan glīta, saki, lūdzu, — cik viņai gadu?

— Kā lai es zinu? Neesmu viņu kristījis!

— Es arī nevienu nekad neesmu kristījis, bet skaidri zinu gan tavu, gan visu citu manu draugēļu vecumu.

— Jo labāk, tomēr ...

— Tomēr runa nav par to, — Varfolomejs pār-trauca, — es ar tavu palīdzību jau sen tur gribēju nokļūt. Šodien laiks brīnišķīgs; man gribas pastaigā-ties. Ņem mani līdz!

— Nē, nē, nevaru, — Pāvels nīgri atbildēja, — vi-ņām nepatīk svešinieki. Paliec sveiks, man nav laika kavēties.

— Paklausies, Pāvel, — Varfolomejs sacīja, dus-mīgi viņam roku priekšā aizlikdams un skatīdamies uz viņu ar to skatienu, kas vienmēr

neatvairāmi ietekmēja nenosvērto jaunekli. — Es tevi nepazīstu. Vakar tu lēkāji kā žagata, bet tagad esi piepūties kā tītars. Ko tas nozīmē? Kur tikai es neesmu tevi draudzības dēļ vedis! Tāpēc varu no tevis prasīt to pašu.

— Tā jau ir, — Pāvels atbildēja apjucis, — bet pašlaik es nevaru to darīt, jo .. jo zinu, ka tev tur būs garlaicīgi.

— Tukšas izrunas; ja es pats gribu, tad jādomā, ka man garlaicīgi nebūs. Tev mani noteikti jāaizved: citādi tu man neesi vairs draugs.

Pāvels saminstinājās; beidzot, dūšu saņēmis, sacīja:

— Paklausies, tu esi mans draugs! Taču es zinu — šādos gadījumos tev nav nekā svēta. Vera ir glīta, šķīsta kā eņģelis, bet viņas sirds naiva. Vai tu man dosi godavārdu, ka neizliksi tīklus viņas nevainībai?

— Esi gan atradis zvērinātu sieviešu pavedēju, — Varfolomejs pārtrauca ar tādiem kā velnišķīgiem smiekliem. — Arī bez viņas, brāl, pilsētā daudz mei-teņu. Ko tur ilgi prātot? Godavārdu es nedošu: tev man jātic, vai arī mēs saķildosimies. Ņem mani līdzī, citādi — paliec

sveiks uz visiem laikiem.

Jauneklis paskatījās uz Varfolomeja bargo seju, atcerējās, ka gan viņa gods, gan manta atrodas šā cilvēka varā un strīds ar viņu nozīmē bojā eju; viņa sirds nodrebēja; viņš pateica vēl dažus nevarīgus iebildumus, tad piekrita.

Večukiņa no visas sirds pateicās Pāvelam par jauno iepazīšanos; viņa nosvērtais, rūpīgi gērbtais biedrs tai ārkārtīgi patika; viņa pēc sava paraduma redzēja tajā izdevīgu precinieku Verai. Iespaidis, ko Varfolomejs atstāja uz pēdējo, nebija tik labvēlīgs, viņa bikli atbildēja tā sveicienam, un viņas dzīvā seja pēkšņi nobālēja. Varfolomeja vaibsti bija Verai pazīstami. Divas reizes, iznākdama no baznīcas ar dievbijības pilnu dvēseli, viņa bija manījusi to stāvam pie baznīcas ieejas akmens staba un skatāmies uz viņu ar tādu skatienu, kas iznīcināja visas dievbi-jīgās domas un kā ievainojums iegriezās viņas dvēselē. Taču šis skatiens saistīja nabaga meiteni nevis ar mīlestības spēku, bet iedvesa viņai kaut kādas neizprotamas bailes. Varfolomejs bija stalts, ar pa-reizi veidotu seju, bet šī seja neatspoguļoja dvēseli kā spogulis, tā slēpa pārdzīvojumus kā maska; un uz viņa

šķietami mierīgās pieres Galls noteikti būtu ievērojis atkritēju netikuma — augstprātības iezīmes.

Starp citu, Vera prata slēpt savu apjukumu, un diez vai kāds to manīja, izņemot Varfolomeju. Viņš uzsāka vispārēju sarunu un bija laipnāks un gudrāks nekā jebkad. Stundas pagāja nemanot; pusdienām sekoja pastaiga gar jūru, pēc tam visi atgriezās mājās, un vecenīte ķērās pie sava iemīlotā laika ka-vēkļa — pie kāršu likšanas. Bet, lai viņa centās cik cenzdamās, kā par spīti, nekas neiznāca. Varfolomejs pienāca pie viņas, atstādams otrā kaktā savu draugu, kurš sarunājās ar Veru. Redzēdams, cik sirmgalve saīgusi, viņš tai aizrādīja, ka, liekot kārtis pēc viņas paņēmiena, nevarot uzzināt nākotni un kārtis tā, kā tās guļot pašlaik, rādot pagātņi. — Ak, mans mīlais! Es redzu, ka jūs esat lietpratējs; izskaidrojiet man — ko tās rāda? — večiņa neticīgi vaicāja. — Labi, — viņš atbildēja un, krēslu piebīdījis, stāstīja ilgi un klusām. Ko viņš stāstīja? Dievs zina, tikai beidzās ar to, ka Varfolomejs pavēstīja viņai tādus nelaiķa dzīves un nāves noslēpumus, kurus tā turēja par dievam un viņai vien zināmiem. Viņas krunkaino seju

pārklāja auksti sviedri, zem aubītes mati saslējās stāvus; viņa drebēdama pārmeta krustu. Varfolomejs steidzīgi atkāpās nost; viņš tikpat brīvi kā iepriekš piebiedrojās jauniešu sarunai; un šī saruna droši vien būtu turpinājusies līdz pusnaktij, ja vien mūsu viesi nesteigtos projām, atcerēdamies, ka drīz vien pacels tiltu un viņiem nāksies pārnakšņot zem kla-jas debess.

Neapraktīsim daudzas citas tikšanās Vasilija salā, kuras mūsu draugiem bija šinī vasarā. Mums pietiek zināt, ka pa šo laiku Varfolomejs aizvien vairāk iemantoja atraitnes uzticību; labsirdīgā Vera, kura

bija pieradusi akli piekrist savas mātes ieskatiem, pamazām aizmirsa nepatīkamo iespaidu, ko sveši-nieks bija atstājis sākumā; tomēr Pāvelam viņa at-klāti deva priekšroku, un, ja būtu jāsaka taisnība, tad tam bija savi iemesli: biežās tikšanās ar jauno radinieci ietekmēja jaunekli ļoti labvēlīgi; viņš sāka kārtīgāk pildīt dienesta pienākumus, pārtrauca daudzas vieglprātīgas pazišanās, ar vārdu sakot, gribēja būt kārtīgs cilvēks; no otras puses, viņa nenosvērtais raksturs pakļāvās ieradumam, un viņam reizēm šķita, ka viņš būtu laimīgs ar tādu

dzīvesbiedri kā Vera.

Varētu likties, ka skaistās meitenes uzmanībai pret biedru vajadzētu aizvainot Varfolomeja nevaldāmo patmīlību; taču viņš ne tikai neizrādīja neapmierinātību, bet izturējās pret Pāvelu sirsnīgāk un mīļāk nekā senāk; Pāvels, atmaksādams viņam ar neviltotu draudzību, pilnīgi aizmirsa visas aizdomas par Varfolomeja nodomiem, ņēma vērā visus viņa padomus, uzticēja viņam visus savus dvēseles noslēpumus. Reiz viņi sāka runāt par savām labajām īpašībām un vājībām — kā tas parasts draudzīgā sarunā zem četrām acīm. — Tu zini, man nepatīk glaimi, — Varfolomejs sacīja, — bet teikšu atklāti, mans draugs, ka kopš neilga laika esmu ievērojis tevī visai patīkamu pārmaiņu; un ne tikai es, daudzi saka, ka pēdējos sešos mēnešos tu esot nobriedis vairāk, nekā citi nobriest sešos gados. Tagad tev trūkst tikai viena: prasmes uzvesties sabiedrībā. Nejoko ar šiem vārdiem, es pats nekad neesmu alcis pēc sabiedrības, es zinu, ka tā ir nulle, bet šī nulle desmitkārtšo vieninieka vērtību. Paredzu tavus iebildumus: tu esi nolēmis precēties ar Veru (pie šiem vārdiem Varfolomejs brītiņu klu- seja, it kā domās iegrimis) ... tu domā

ar viņu pre-cēties, — viņš turpināja, — un neko citu negribi kā vien ģimenes laimi un nākamās sievas mīlestību. Tā jau ir; jūs, jaunie, domājat: saderinies — un beigta balle; bet tad viss tikai sākas. Atceries manus vār-dus — nodzīvosi ar sievu vienu gadu un atkal mek-lēsi cilvēkus; bet tad iekļūt sabiedrībā būs grūtāk. Taču cilvēki ir nepieciešami, sevišķi precētam vī-ram, — pie mums bez aizbildņiem pat taisnību neda-būsi. Varbūt tevi biedē skaļais vārds: augstākā sa-biedrība? Nomierinies: tas ir manēžas zirgs, ļoti mie-rīgs, bet liekas bīstams tāpēc, ka tam ir savi ieradumi, kam vajag piemēroties. Bet kāpēc šķiest tukšus vārdus? Labāk pārbaudi to patiesīgumu dzīvē. Parīt būs vakars pie grāfienes I. .., tev būs izdevība tur ierasties. Es vakar pie viņas biju, runāju par tevi, un viņa sacīja, ka vēloties redzēt tavu izcilo personu.

Šie vārdi, gluži kā inde, kas apgriež otrādi orga-nisma darbību, pārvērta visus jaunekļa iepriekšējos nodomus un vēlmes; nekad augstākā sabiedrībā nebi-jis, viņš nolēma mesties šajā virpulī un norunātajā vakarā bija redzams grāfienes viesistabā. Viņas māja atradās diezgan klusā ielā un no ārpuses ne ar ko neizcēlās, toties

iekšā — bagāts iekārtojums, apgaiss-mojums. Varfolomejs jau iepriekš bija Pāvelu brīdi-nājis, ka pirmajā brīdī viņam šis tas likšoties savādi: grāfiene nesen esot atbraukusi no tālām zemēm, dzī-vojot pēc turienes paražām un aicinot pie sevis ne-lielu sabiedrību, taču tā esot pati labākā visā pilsētā. Viņi satika vairākus pusmūža cilvēkus, kas nēsāja ļoti augstas parūkas un varen platas bikses un visu vakaru nenovilka cimdus. Tas lāgā nesaskanēja ar tolaiku Pēterburgas vidusšķiras modi, kuru vienīgo Pāvels pazina, bet viņš bija devis sev vārdu ne par ko nebrīnīties, bez tam — pa kuru laiku lai viņš ievērotu šos sīkumus? Visu viņa uzmanību saistīja saimniece. Iztēlojieties dižciltīgu sievieti pilnā jau-nības plaukumā, apveltītu ar visiem krāšņumiem, ar ko vien daba un māksla var izdaiļot sieviešu dzi-mumu, par postu Ādama pēcnācējiem, turklāt iedo-mājieties, ka viņa zaudējusi vīru un attiecībā pret vīriešiem var atļauties sev to pārdrošību, kas nepie-dzīvojušus jaunekļus visvairāk valdzina. Vai gan pie tādiem kārdinājumiem Veras nevainīgais tēls spēja paturēt savu vietu vējainā Pāvela sirdī? Viņā uzlies-moja kaislība; viņš darīja visu, lai iemantotu skais-tules labvēlību, un

pēc atkārtotiem apmeklējumiem ievēroja, ka grāfiene nav vienaldzīga pret viņa pūlēm. Kāds tas bija atklājums dedzīgajam jauneklī! Pāvels neredzēja zemi sev zem kājām, viņš lidinājās sapņos .. . Bet nepatīkams starpgadījums sagrava visas viņa pārdrošās gaisa pilis. Reiz, atrazdamies pie grāfienes diezgan lielā sabiedrībā, viņš pama-nīja, ka viņa, atgājusi malā, klusām sarunājas ar kādu vīrieti; jāpiebilst, ka šis ārkārtīgi švītīgais bra-šulis, par spīti visām pūlēm, nespēja apslēpt kādu fizisku trūkumu, kura dēļ Pāvels un Varfolomejs tam aizmuguriski bija devuši iesauku — līkkājis; ziņkāre un greizsirdība mudināja Pāvelu pieiet tuvāk, un viņš izdzirda, ka vīrietis min viņa vārdu, zobojas par viņa slikto franču valodas izrunu, bet grāfiene atļau-jas par to smieties. Mūsu jauneklis pārskaitās, gri-bēja tūdaļ mesties virsū un izrēķināties ar zobgali, bet savaldījās, iedomādamies, ka tas būtu par iemeslu jaunam, vispārējam izsmieklam. Viņš tūdaļ, ne vārda neteikdams, atstāja runātājus un nozvērējās nemūžam vairs pie grāfienes nerādīties.

Dvēseles satraukumā viņš atkal atcerējās sen pa-mesto Veru, kā grēcinieks izvirtības bezdibenī

atce-ras glābšanas ceļu. Bet šoreiz viņš neatrada
jaukās meitenes tuvumā meklēto prieku; mājās
kā saimnieks rīkojās Varfolomejs, uzņemdam
Pāvelu, kurš viņu pirms dažiem mēnešiem bija
uz turieni atvedis kā ciemoties atnākušū viesi.
Večiņa bija slima un ne pa jokam. Vera likās ļoti
norūpējusies un izklaidīga, Pāvelu viņa saņēma
neparasti vēsi un, veltīdama viņam uzmanību,
cik to prasīja pieklājība, taisīja zāles, skrēja pēc
kalpones, kopa slimnieci un nereti sauca sev
palīgā Varfolomeju. Protams, tas viss bija savādi
un apbēdināja Pāvelu, kuram tagad, tāpat kā
nabaga Makaram, uzbruka viena nelaime pēc
otras. Viņš gri-bēja izskaidroties, bet baidījās
satraukt slimo sirm-galvi un Veru, kura jau tāpat
bija mātes slimības nomākta. Palika tikai viena
izeja — izrunāties ar Varfolomeju. To izlēmis,
Pāvels, aizbildinādamies ar galvas sāpēm, drīz
pēc pusdienas devās projām un, neviena
neaizkavēts, pazuda, diezgan strupi pateicis
Varfolomejam, ka vēlas viņu redzēt rīt no rīta.

Lai iedomātos stāvokli, kādā nelaimīgais
Pāvels otrā dienā gaidīja savu bijušo draugu un
tagadējo sāncensi, vajag saprast visas tās dažādās
kaislības, kas tobrīd cīnījās viņa dvēselē un kā

plēsīgi putni gribēja saplēst gabalos savu laupījumu. Viņš zvērēja uz mūžu aizmirst grāfieni, un tanī pašā laikā viņa sirds lies-moja mīlestībā pret pievīlēju; viņa pieķeršanās Verai nebija tik kvēla; taču viņš mīlēja to ar brāļa mīlestību, augstu vērtēja viņas labvēlību un bija pārliecināts, ka viņa no tā novērsusies uz ilgu laiku, ja ne uz visu mūžu. Kas gan bija vainīgs visās šajās lik-stās? Blēdīgais Varfolomejs, šis cilvēks, kuru viņš kādreiz saucis par savu draugu un kurš, pēc viņa domām, tik nežēlīgi pievīlis viņa uzticību. Ar kādu nepacietību viņu gaidīja Pāvels, ar kādu sarūgtinājumu viņš skatījās ārā, kur plosījās tieši tāds pats putenis kā viņa dvēselē! «Nekrietnelis,» viņš do-māja, «viņš izmanto nelāgo laiku, lai izbēgtu no manas taisnīgās atriebības; viņš atņems man pēdējo prieku — pateikt šim nekauņam tieši acīs, cik ļoti es viņu neieredzu!»

Bet, kamēr vēl Pāvels mocījās ar šīm šaubām, atvē-rās durvis, un Varfolomejs ienāca ar tādu stindzinošu mieru, ar kādu Komandora statuja ierodas pie dona Zuana uz vakariņām. Tomēr viņa sejas izteiksme drīz vien kļuva cilvēciskāka; viņš tuvojās Pāvelam un sacīja ar līdzjūtīgas

draudzības izteiksmi sejā: — Tevi nevar pazīt, mans draugs; kas tev par bēdām? Izkrati man savu sirdi.

— Es tev neesmu nekāds draugs! — Pāvels iesau-cās, atlēkdams no viņa nost kā no saniknotas čūskas; drebēdams pie visas miesas, ar asiņu pielijušām acīm jauneklis caur asarām, varbūt netaisnu dusmu pār-ņemts, aizgūtnēm pateica visu, ko juta.

Varfolomejs klausījās viņā ar apvainojošu vienaldzību un pēc tam sacīja:

— Tavi vārdi ir nekaunīgi, un tu būtu pelnījis sodu; bet es tev piedodu: tu esi jauns un vēl neproti novērtēt ne vārdus, ne cilvēkus. Kādreiz, kad tev bez manas palīdzības būtu nācies bāzt galvu cilpā, tu ar mani tā nerunāji. Bet tagad tas viss ir aizmirsts, jo meitenes vēsā izturēšanās ieskrāmbāja tavu patmī-līgo dvēselīti. Tu atļaujies nerādīties mēnešiem, dzīt nez ar ko nez kādas palaidnības, bet man vajadzētu tevis dēļ paciesties un neiet turp, kur gribu. Nē, cienītais, — iešu pie večiņas, kaut vai tikai tev par spīti. Turklāt man ir vēl citi iemesli, man nav tie jāslēpj — tā tad zini: Vera mani mīl.

— Tu melo, nelieti! — Pāvels, zaudējis

savaldīša-nos, iesaucās. — Vai gan eņģelis var mīlēt velnu?

— Tev var piedot šo neticību, — Varfolomejs zob-galīgi atbildēja, — daba nav apveltījusi mani ar tādu skaistumu kā tevi; tāpēc tu arī savaldzini dižciltīgas dāmas, savaldzini uz mūžu, neglābjami, nemainīgi.

Šo izsmieklu Pāvels nespēja izturēt, it sevišķi tāpēc, ka viņš jau sen turēja Varfolomeju aizdomās par līdzdalību viņa un grāfienes draudzības izjaukšanā. Viņš trakās dusmās metās virsū sāncensim, gribēja to uz vietas nogalināt, bet šinī brīdī juta triecienu pakrūtē; viņam aizrāvās elpa, un šis nesāpīgais sitiens uz brīdi laupīja viņam samaņu. Atgīdies viņš atradās pie istabas pretējās sienas, durvis bija aizvērtas, Varfolomejs aizgājis, un it kā pa miegam Pāvels atcerējās tā pēdējos vārdus: — Lēnāk, jaunais cilvēk, neesi saticies ar sev līdzīgu.

Pāvels drebēja no šausmām un dusmām; caur galvu viņam šāvās tūkstoš domu. Gan viņš nolēma sameklēt Varfolomeju kaut vai pasaules malā un sadragāt viņam galvaskausu; gan taisījās iet pie sirmgalves un atklāt viņai un Verai visus agrākos nodevēja nedarbus; viņš atcerējās

apburošo grāfieni, gribēja viņu gan nodurt, gan, iepriekšējo nodomu neatmetot, ar viņu izskaidroties; to saskaņot, protams, bija grūti. Viņam trūka elpas; viņš kā bezprātīgs izskrēja pa-galmā, juzdams karsoņa pazīmes: bāls, nekārtīgi ģēr-bies, viņš skraidīja pa ielām un droši vien būtu atra-dis visu šaubu atrisinājumu dziļajā Īņlevā, ja vien tā tobrīd, kā par laimi, nebūtu ievīstījusies savā ledus kažokā.

Vai nu liktenis bija paguris Pāvelu vajāt, vai arī gribēja to ievainot vēl dziļāk, dodams nelaimē brīdi atelpas, bet, mājās atgriežoties, viņš atrada negaidītu savu lielāko alku piepildījumu. Priekšistabā viņu sa-gaidīja grezni ģērbtais grāfienes I. . sulainis un iedeva vēstulīti; Pāvels satraukti atvēra to un izlasīja šādus vārdus, kas bija rakstīti ar viņam pārāk labi pazīstamo grāfienes roku:

«Ļauni cilvēki gribēja mūs sanaidot; es visu zinu; ja esat saglabājis kaut pilienu mīlestības pret mani, kaut pilienu līdzjūtības, tad atnāciet tikos un tikos vakarā. Mūžam Tava I.»

Cik vientiesīgi ir tie, kas mīl! Pāvels, pārlaidis acis šīm maģiskajām rindām, aizmirsā gan Veras draudzību, gan Varfolomeja naidu; visa esošā,

bijusī un nākošā pasaule viņam bija ietilpināta papīra strē-melē; viņš spiež to pie krūtīm, skūpstā, vairākas rei-zes tuvina gaismai. — Nē! — viņš sajūsmā iesaucas. — Tas nav māns; es tiešām, tiešām esmu laimīgs; tā neuzrakstīs, tā nevar uzrakstīt neviens cits, tikai viņa. Bet vai tikai šī blēde negrib mani pievilināt un apcelt un nīrgāties par mani tāpat kā senāk? Nē! Zvēru, ka tas nenotiks. «Tava — mūžam tava», lai viņa man dzīvē pierāda, ko šie vārdi nozīmē. Ja ne ... viņas labā slava tagad ir manā varā.

Noteiktajā stundā mūsu Pāvels, skaists un uzcirties, stāv jau uz grāfienes platajām kāpnēm; viņu bez pieteikuma ieved viesistabā, kur viņam par nepatiku jau sapulcējušies vairāki apmeklētāji, starp kuriem līkkāja tomēr nav. Saimniece ar viņu apsveicinās strupī, tik tikko ar viņu runā, taču ne velti viņa paskatās uz Pāvelu ar savām lielajām, melnajām acīm un tās tvīksmaini nolaiž: mistiskā mīlestības ābece, kuru profāni nesaprot. Viesi sāk spēlēt kārtis, saimniece, atsacīdamās piedalīties, paskaidro, ka viņai būšot patīkami atsēsties pēc kārtas blakus katram spēlētājam, jo viņa cerot atnest tam laimi. Visi nevar vien nobrīnīties par viņas smalko

pieklājību. Pēc kāda laiciņa grāfiene, griezdamās pie jauneklā, saka:

— Jūs sen neesat pie mums bijis, vai nemanāt zināmas pārmaiņas šīs istabas greznojumos? Piemēram, sākumā aizkari karājās uz lauru vītnēm, bet man likās — labāk likt to vietā bultas. — Trūkst siržu, — Pāvels atbild diezgan pasausi un diezgan pieklājīgi.

— Bet jauni izgredojumi ir ne tikai viesistabā, — grāfiene turpina un, pieceldamās no krēsla, piebilst:

— Vai nevēlaties ieskatīties dīvānu istabā; tur pa-kārti nesen atvestie gobelēni ar lielisku zīmējumu. — Pāvels paklanās un seko viņai. Neizprotamas jūtas lika viņa sirdij pukstēt straujāk, kad viņš iegāja šajā brīnišķīgajā istabā. Tā bija reizē ziemas oran-žērija un dīvānu istaba. Miršu koki, novietoti gar sienām, padarīja maigāku kandelabru spilgto gaismu, kas, atstādama ēnā aiz miršu kokiem noliktos krāšņos dīvānus, viegli apmirdzēja gobelēnu tapetes, kur bija attēlotas saldkaisli satraucošas teiksmaino dievu mī-lestības uzvaras. Iepretim anfilādei atradās trimo, bet

tam blakus uz sienas Eiropas nolaupīšana —

kā pie-rādījums tam, ka skaistuma spēks ikvienu spēj pār-vērst par dzīvnieku. Pie šā trimo sākās liktenīgā iz-skaidrošanās. Katram piedzīvojušam cilvēkam zi-nāms, ka iemīlējušos cilvēku saruna vienmēr ir visnežēlīgākā amplifikācija, tātad es pastāstīšu tikai par tās būtību. Grāfiene apgalvoja, ka zobgalības par slikto franču valodas izrunu attiekušās nevis uz Pāvelu, bet uz kādu viņa vārda līdzinieku, ka viņa ilgi neesot varējusi saprast, kāpēc viņš vairs nerādo-ties, ka beidzot Varfolomejs viņai to izskaidrojis, un tā tālāk, un tā tālāk. Kaut arī Pāvelam likās dīvaini, ka Varfolomejs zina šo lietu, ko neviens tam nebija stāstījis, un ka ir uzņēmies šinī gadījumā samierinā-tāja lomu, taču viņš, pats par sevi saprotams, noticēja itin visam; tomēr stūrgalvīgi izlikās, ka nekam netic. — Kādu pierādījumu jūs vēl vēlaties? — grāfiene beidzot ar maigu nepacietību jautāja. Pāvels, kā jau pieklājīgs jauneklis, par atbildi kvēli noskūpstīja viņai roku; grāfiene ietiepās, baiļojās, gribēja steig-ties atpakaļ pie viesiem; viņš nokrita ceļos un, cieši satvēris grāfienes delnas, draudēja, ka nelaidīšot valā un turklāt vēl šinī pašā brīdī nošaušoties. Šī taktika deva vēlamos panākumus — liegs,

drebošs rokas spiediens un kluss čuksts: — Rīt vienpadsmitos naktī pie sētas ieejas, — skaļāk par pulveri un liulgabaliem pavēstīja laimīgajam Pāvelam par viņa uzvaru.

Grāfiene atgriezās viesistabā īstajā laikā; divi no spēlmaņiem gandrīz vai bija sākuši kauties. — Pa-skatieties, — viens no viņiem sacīja grāfienei, no dusmām aizelsies, — es par velti paspēlēju vairākus simtus dvēseļu, bet viņš ... — Jūs gribējāt teikt — vairākus simtus rubļu, — viņa to cienīgi pār-trauca. — Jā, jā, piedodiet... es pārteicos, — ķild-nieks atbildēja stostīdamies, iesāņus uz jaunekli blenzdams. Spēlmaņi pārtrauca ķildu, un troksnis ap-klusā kā uz burvju mājienu. Šoreiz Pāvels laida visu gar ausīm. Dvēseles satraukums neļāva viņam ilgi uzturēties sabiedrībā, viņš steidzās mājās, lai atpūs-tos, bet miegs ilgi nenāca aizvērt viņa plakstus; pati īstenība viņam bija kā salds sapnis. Uzkurinātā fan-tāzija visu laiku uzbūra viņam skaistules melnās, lie-lās, valgās acis. Tās viņu neatstāja pat miegā; bet sapņi vai no slepenas nojausmas vai no nervu uzbu-dinājuma vienmēr beidzās ar kaut ko dīvainu. Te viņš pastaigājās pa zaļu zāli; viņa priekšā auga divi apbrīnojamas

krāsas ziedi; bet, līdzko viņš pieskā-rās kātam, vēlēdamies tos noplūkt, tūdaļ izslējās melna, melna čūska un apšļāca ziedus ar indi. Te atkal viņš lūkojās dzidrā ezera spogulī, pie krasta ūdens dibenā rotājās divas zelta zivtiņas; bet, līdzko viņš iegremdēja pēc tām roku, rāpuļveida briesmoņi viņu pārbiedēja un uzmodināja. Te atkal viņš naktī pastaigājās zem smaržīga vasaras debess juma, un augstumos nešķirami mirdzēja divas spožas zvaigznī-tes; bet viņš vēl nepaguva par tām nopriecāties, kad tumšajos rietumos radās melns plankums un, izstie-pies par garu mākoņčūsku, aprija zvaigznītes. Katru reizi, kad tāds sapnis uztrūcināja Pāvelu no miega, viņa satrauktās domas neapzināti uzmeklēja Varfo-lomeju; bet pēc neilga laika atkal uzvarēja melnās acis, kamēr jaunas šausmas neaizdzina valdzinošo sapni. Tomēr, tam visam par spīti, Pāvels, nogulējis līdz pusdienai, piecēlās priecīgāks nekā jebkad agrāk.

Pārējās vienpadsmit dienas stundas, kā tas mēdz būt, viņam likās garas kā mūžība. Vēl nebija gluži satumsis, kad viņš jau klaiņoja gar grāfienes māju; tur ne-viens netika pieņemts, parādes istabās ugunis nedega, tikai kādā tālā

nostūrī mirgoja vāja gaismiņa. «Tur mani gaida daiļava,» Pāvels klusībā domāja, un viņa dvēsele jau priekšlaikus grima svētlaimē.

Pulkstenis Domes tornī lēnām nosita vienpadsmit, un Pāvels, mīlestības spārnots . . . Bet šeit es savu tēlojumu pārtraukšu un, atdarinādams senatnes, vi-dus un jaunāko laiku labākos klasiskos un romantis-kos rakstniekus, ļaušu jums to papildināt pašiem ar savu iztēli. Īsi un skaidri: Pāvels jau cer baudīt svēt-laimi . . . pēkšņi pie kabineta durvīm klusām klauvē, grāfiene apjukusi atver durvis, uzticamā kalpone ziņo, ka pie sētas ieejas stāvot kāds cilvēks, kuram ārkārtīgi nepieciešams redzēt jauno kungu. Pāvels dusmojas, liek pateikt, ka viņam nav laika, nezina, ko darīt, iziet priekšnamā, viņam saka, ka svešinieks nupat kā aizgājis. Viņš atgriežas pie mīlotās. — Ne-kas mani nevar šķirt no tevis, — viņš kaislīgi aplie-cina. Bet atkal klaudzina, un istabene ienāk, atkārto-dama iepriekšējos vārdus. — Sūtiet svešinieku pie velna, — Pāvels kliec, piecirdams kāju pie grī-das, — vai arī es viņu nogalināšu! — Viņš iziet ārā, uzzina, ka tas atkal aizgājis, noskrien pa kāpnēm pagalmā, bet tur no viņa nav ne vēsts,

tikai lielām pārslām krīt sniegs. Pāvels bar kalpotājus, aizliedz laist iekšā, lai nāktu kas nākdams, vēl dedzīgāks nekā iepriekš atgriežas pie satrauktās grāfienes, bet paiet dažas minūtes, un klauvē trešo reizi, vēl stiprāk, vēl ilgāk. — Nē, diezgan! — viņš iesaucas, no trakām dusmām zaudējis savaldīšanos. — Es izzināšu, kas tas par spoku; tas ir kaut kāds joks. — Izskriedams priekšistabā, viņš pamana mēteļa stūri, kas tik tikko pagūst nozust aiz durvīm; uzmetis plecos šineli, viņš paķer niedres spieķi un pa kaklu pa galvu izskrien pagalmā, dzird noklaudzam vārtiņus, kas nupat aiz kāda aizveras. — Stāt, stāt, kas tu tāds esi? — Pāvels kliedz viņam nopakaļ un, izdrāzies uz ielas, redz no tālienes liela auguma vīrieti, kurš it kā apstājas, lai pamātu tam ar roku, un pazūd šķērsieliņā. Nepacie-tīgais Pāvels viņam seko, liekas, panāks viņu; pie kādas šķērsieliņas tas atkal apstājas, pamāj ar roku un nozūd. Tā jauneklis seko svešiniekam no ielas ielā un beidzot attopas, iegrimis līdz ceļiem sniega ku-penā starp zemām mājiņām pie kāda krustceļa, ko nekad agrāk nav redzējis; bet svešinieks bija pazudis bez pēdām. Pāvels apstulba, un atzīšos: neapskau-žams stāvoklis —

noskriet vairākas verstis un atjēg-ties sniegā pašā nakts vidū nez kādā pasaules malā. Ko darīt? Kurp iet? — Apmaldīsies. Varbūt pieklaus-dzināt pie tuvākajiem vārtiem? — Neuzmodināsi. Pāvelam par negaidītu prieku brauc garām kama-nas. — Vaņka! — viņš uzsauc. — Ved mani mājās uz tādu un tādu ielu! — Paklausīgais Vaņka ved nez pa kādām vietām, gurst sniegs zem kamanām, cauri skrejošiem mākoņiem braucējiem blāvi mirgo mēness Zukovska gaumē. Tā viņi brauc ilgi, ilgi, vēl vienmēr nav pazīstamu vietu; un beidzot galīgi izbrauc ārā no pilsētas. Pāvelam, tīri dabiski, iešaujas prātā visi vecie nostāsti par līķiem, kas atrasti Vilku laukā, par važoņiem, kuri tur nogalina savus braucējus, un tā tālāk, un tā tālāk. — Kurp tu mani ved? — viņš jautā stingrā balsī; atbildes nav. Tad mēness gaismā viņš iedomājas apskatīt važoņa skārda numuru un, sev par izbrīnu, pamana, ka uz šā numura nav ne daļas, ne kvartāla, bet lieliem savādas formas un lējuma cipariem tur rakstīts 666. numurs, apokaliptiskais skaitlis, kā viņš vēlāk atcerējās. Ļaunu aizdomu pār-ņemts, mūsu jauneklis vēl skaļāk atkārtoja iepriek-šējo jautājumu un, atbildi nesaņēmis, ar visu spēku

iesita ar spieķi važonim pa muguru. Bet kādas bija viņa šausmas, kad no šā sitiena nograbēja kauli, kad šķietamais važonis, galvu atpakaļ pagriezis, parādīja viņam ģindeņa seju un kad šī seja, šausmīgi žokļus atņirgusi, sacīja neskaidrā balsī: — Lēnāk jaunais cilvēks; neesi saticies ar sev līdzīgu. — Nabaga jauneklīms tik vien vairs bija spēka, lai pārmetu krustu, no kura viņa rokas sen bija atradinājušās. Šai brīdī kamanas apgāzās, atskanēja mežonīgi smieklī, uzbrāzās briesmīgs viesulis; ekipāža, zirgs, važonis — viss saplūda ar sniegu, un Pāvels palika viens pats aiz pilsētas vārtiem, tik tikko dzīvs no bailēm.

Otrā dienā jauneklīms bez spēka gulēja gultā savā istabā. Viņam līdzās stāvēja labsirdīgs, pavecs audzi-nātājs un, ar vienu roku turēdams nespēcīgo kunga roku, bieži novērsās, lai ar otru plaukstu noslaucītu asaru, kas paslepus sanesās viņa acīs un aptumšoja vājo redzi. — Kungs, kungs, — viņš sacīja, — ne velti es aizrādīju jūsu žēlastībai, ka no nakts uzdzīves nekāda labuma nav. Kur jūs bijāt pazudis? Kas ar jums notika? — Pāvels viņu nedzirdēja: viņš brīžam ar mežonīgu skatienu urbās kaktā, brīžam iegrima snaudā, pusmiegā drebēja un smējās, brīžam lēca augšā

no gultas kā vājprātīgs, sauca sieviešu vārdus, pēc tam atkal iekrita ar seju spilvenos. «Nabaga Pāvels Ivanovičs!» audzinātājs klusībā nodomāja. «Dievs, esi viņam žēlīgs, viņš, acīm redzot, zaudējis prātu,» — un, labsirdības pārņemts, nogaidījis pirmo izdevīgo brīdi, aizskrēja pie ārsta. Ārsts, ieraudzījis slimnieku, kurš nepazina apkārtējos, un pataustījis viņa drudzaino pulsu, pašūpoja galvu. Arējās pa-zīmes bija cita citai pretrunīgas, un no tām par sli-mību nevarēja neko secināt: viss mudināja uz do-mām, ka slimības cēlonis slēpjas dvēselē, nevis miesā. No pagātnes slimnieks gandrīz neko neatcerējās, viņa dvēseli[^] liekas, nomāca kāda drausmīga priekšno-jauta. Ārsts, uzticīgā audzinātāja pierunāts, kopā ar viņu visu dienu neatgāja no jauneklā gultas; pret vakaru slimnieka stāvoklis kļuva bezcerīgs; viņš svaidījās, raudāja, laužīja rokas, runāja par Veru, par Vasilija salu, viņš sauca palīgā dievs vien zina ko, paķēra cepuri, rāvās uz durvīm, ārsts un sulai-nis kopīgiem spēkiem tik tikko varēja viņu noturēt. Šī briesmīgā krīze turpinājās vēl pēc pusnakts; pēc-šņi slimnieks nomierinājās, viņam kļuva vieglāk; bet cīņa bija pilnīgi izsmēlusi dvēseles un

miesas spēkus, viņš iegrima nāves miegā, pēc tam krīze atkārtojās.

Lēkmes jaunekli piemeklēja veselas trīs diennaktis ar dažādu spēku; trešajā rītā, kad viņam pateica, ka priekšistabā gaidot atraitnes vecā kalpone, viņš, juz-dams sevī vairāk enerģijas, piecēlās no gultas. Sirds viņam neparedzēja neko labu; viņš gāja turp, vece-nīte raudāja pilnā balsī. •— Tā! Vēl viena nelaime! — Pāvels sacīja, pieiedams pie viņas. — Nemoci mani, mīļā, saki visu ātrāk! — Kundze novēlēja ilgu mūžu, — vecenīte atbildēja, — bet dievs zina vai arī jaunkundzei vairs daudz atlicis dzīvot. — Kā? Verai? Kas? — Nerunājiet lieki, kungs, jaunkundzei vajag pa-līdzēt. Es nācu kājām; ja jums laba sirds, brauksim tūdaļ pie viņas; viņa ir Svētā Andreja baznīcas garīdz-niekā mājā. — Garīdznieka mājā? Kāpēc? — Dieva dēļ, ģērbieties, uzzināsit visu vēlāk. — Pāvels ievīstījās drēbēs, un viņi aulekšoja uz Vasilija salu.

Kad viņš pēdējo reizi redzēja Veru un viņas māti, atraitne jau labu laiku slimoja ar slimību, kura viņas gados deva maz cerību uz izveseļošanos. Pārāk naba-dzīga, lai aicinātu ārstu, viņa ņēma vērā vienīgi Varfolomeja

padomus, kurš, lielīdamies ar zināšanām dažādās nozarēs, teicās pazīstam arī medicīnu. Viņš bija nenogurdināms: viņš paguva mierināt Veru, ap-kopt slimnieci, palīdzēt kalponei, skriet pēc zālēm, kuras viņš reizēm dabūja tik ātri, ka Vera brīnījās, kur gan viņš atradis tik tuvu aptieku. Zāles, ko viņš atnesa, slimniecei dažreiz nepalīdzēja, taču vienmēr padarīja viņu jautru. Un savādi — jo vairāk tuvojās viņas aiziešana, jo vairāk viņas domas pieķērās pasaulīgām lietām. Viņa gulēja un redzēja (sapnī) savu izveseļo-šanos; redzēja, kā viņas bērni Varfolomejs un Vera iet pie altāra un sāk laimīgu dzīvi, viņa baiļojās, vai šī mājiņa nebūs par šauru nākamajai ģimenei, vai izdosies atrast kādu citu tuvāk pilsētai, un tā tālāk, un tā tālāk. Blāva nāves neizteiksmība bija viņas acīs, kad viņa, pasaukusi nākamo jauno pāri pie sa-vas gultas, ar kaut kādu muļķīgu smaidu sacīja: — Nekaunies, mana Vera, saskūpsties ar savu līga-vaini; baidos kļūt akla, un tad es vairs neredzēšu jūsu laimi. — Pa šo laiku nāves roka uzgūla vecenītei aizvien smagāk un smagāk: redze un atmiņa ar katru brīdī vairāk notrulinājās. Varfolomejs neizrādīja ne-kādas skumjas; varbūt rūpes un nepārtrauktā

skrai-dīšana palīdzēja viņam izklaidēties. Bet Veru sa-trauca domas gan par māti, gan arī par sevi. Kurai līgavai nav baismi pirms laulībām? Tomēr viņa visādi centās sevi nomierināt. «Esmu grēkojusi dieva priekšā,» jaunava domāja. «Nezinu, kāpēc es sākumā turēju Varfolomeju par viltīgu, par ļaunu cilvēku. Bet viņš ir daudz labāks par Pāvelu; paskatieties, kā viņš rūpējas par māmiņu: nabadziņš, pats sevi ne-žēlo — tā tad viņš nav ļauns.» Pēkšņi viņas domas apmācās. «Viņam ir smags raksturs,» viņa sev sacīja, «kad viņš kaut ko negrib un viņam saka: Varfolomej, dieva dēļ, izdariet to, — viņš nodreb un nobāl. Bet,» turpināja Vera, ar mazo pirkstiņu norausdama no vaiga asaru, «es pati arī neesmu nekāds eņģelis, kat-ram savs krusts, un katram savi trūkumi: es mēģināšu labot viņu un viņš mani.»

Tad viņai iešāvās prātā jaunas šaubas: «Liekas, viņš ir bagāts; vai viņš godīgā ceļā ticis pie savas naudas? Bet to es izzināšu, viņš taču mani mīl.» Tā sevi mierināja labā, nevainīgā Vera; bet vecenītei pa to laiku kļuva aizvien sliktāk un sliktāk. Vera uzticēja savas bailes Varfolomejam, jautāja, vai ne-vajagot ataicināt

garīdznieku; bet viņš saskaitās un bargi atbildēja: — Vai gribat paātrināt māmiņas nāvi? Tas ir vislabākais paņēmieni. Viņas slimība ir bīstama, bet nav vēl bezcerīga. Kas viņu uzmun-drina? Cerība izveseļoties. Bet, ja atsauksim popu, tad atņemsim pēdējo cerību. — Biklā Vera piekrita, pār-varējusi apslēpto dvēseles balsi; bet tanī dienā — lieciet vērā, tas notika otrā dienā pēc Pāvela un dai-lās grāfienes liktenīgās satikšanās — meitas vieclīgā sirds nojauta briesmas pārāk skaidri. Pasaukusi Var-folomeju, viņa sacīja tam noteiktā balsī: — Debesu valdnieka vārdā lieku jums pie sirds — neļaujiet mā-muļai nomirt bez grēku nožēlošanas, dievs zina vai viņa līdz rītam nodzīvos, — un, asarām plūstot, no-krita uz krēsla. Kas tobrīd norisinājās Varfolomejā? Viņa acis izvalbījās, uz pieres izspiedās sviedri, viņš pūlējās kaut ko pateikt, bet nespēja izrunāt ne vārda. — Bērnišķīga mazdūšība, — viņš beidzot no-murmināja. — Tu nekam netici... jūs, cienītā, ne-ticat manām zināšanām medicīnā ... Pagaidiet... man ir pazīstams ārsts, kurš zina vairāk par mani... žēl, viņš tālu dzīvo. — Tad viņš satvēra jaunavas roku un, spēji pievedis viņu pie

loga, norādīja uz debesīm, nepaceldams acis: — Paskatieties, tur nebūs vēl iemirdzējusies pirmā zvaigzne, kad es jau būšu atpakaļ, un tad izlemsim; vai absolāt, ka nesauksit garīdznieku pirms manas ierašanās? — Apsolu, ap-solu. — Tai brīdī no guļamistabas atskanēja gara no-pūta. — Steidzieties! — iesaucās Vera, mezdamās uz durvīm, pēc tam viņa vēlreiz ar neaprakstāmu skumju aizkustinājumu paskatījās uz sastingušo Varfolomeju un, pamājusī viņam ar roku, atkārtoja: — Steidzieties manis labad, dieva dēļ.» Varfolomejs nozuda.

Pamazām ziemas debesis aizsedzās ar mākoņiem, bet slimniecē dzīvība un nāve izcīnīja savu pēdējo cīņu. Sāka krist sniegs; vēja brāzmas klabināja logu ietvarus. Līdzko iegurkstējās sniegs, Vera skrēja pie loga skatīties, vai nenāk Varfolomejs; bet ņaudēja tikai kaķis, uz sētas tupēja kovārņi, un vārtiņus vējš vēra vaļā un cirta ciet. Nakts ar savu melno segu atsteidzās priekšlaicīgi; Varfolomeja kā nav, tā nav, un pie debesu velves nemirdz neviena zvaigzne. Vera izlēma sūtīt pēc garīdznieka veco kalponi; tā ilgi ne-atgriezās, un nav nekāds brīnums, jo pati tuvākā bija Svētā Andreja baznīca. Pēkšņi

noklaudzēja vārtni un ķēkšas vietā ieradās Varfolomejs, bāls un uztraucies. — Ko? Cerību nav? — Vera nočukstēja.

— Maz, — viņš sacīja dobajā balsī, — es biju pie ārsta; viņš dzīvo tālu, daudz zina ... — Ko tad viņš saka, dieva dēļ? — Kāda tam jēga?... Tagad laiks sūtīt pēc popa. A, redzu: esat jau aizsūtījusi. .. cits nekas ne-atliek! — viņš sacīja ar savādu skadru izmisumu.

Pēc kāda laika, jau vēlā naktī, vecā kalpone ieradās ar vēsti, ka garīdznieka neesot mājās, bet, kad atgriezīšoties, viņam pateikšot un viņš tūdaļ ieradīšoties pie mirējas. Nolēma viņu par to brīdināt.

— Bērni, vai jums prāts, — viņa vāri sacīja, — vai tiešām esmu tik slima? Vera! Ko tu činksti? Iznes lampu, miegs mani atspirdzinās. — Meita skūpstīja mātes roku, bet Varfolomejs visu laiku stāvēja pa gabaliņu un klusēja, skatīdamies uz slimnieci ar acīm, kas lampas gaismā kvēloja kā ogles.

Vera ar ķēkšu bija nometušās ceļos un lūdza dievu. Varfolomejs, rokas lauzīdams, reizi pēc reizes skrēja ārā priekšnamā, sūdzēdamies par karstumu galvā. Pēc pusstundas viņš iegāja

guļamistabā un kā ārprātīgs izmetās no turienes
ārā ar saucienu: — Visam bei-gas! —
Neaprakstīšu, ko šinī brīdī juta Vera! Taču viņas
dvēseles spēks bija neparasts. — Dievs! Tā ir tava
griba! — viņa sacīja, pacēlusi rokas pret
debe-sīm; viņa gribēja iet projām, bet miesas
spēki attei-cās klausīt, viņa pusdzīva atslīga
krēslā, un nelaimī-gās vairs nebūtu, ja vien
pēkšņa asaru plūsma neat-vieglotu viņas
sažņaugtās krūtis. Pa to laiku vecenīte, skali
vaimanādama, nomazgāja līķi, nolika galvgalī
sveci un aizgāja sameklēt svētbildi; bet tur vai nu
no noguruma, vai aiz kāda cita iemesla iegrīma
nepār-varamā miegā. Šinī brīdī Varfolomejs
pienāca pie Veras. Pašam velnam būtu atmaigusi
sirds: tik skaista viņa izskatījās savās bēdās. — Tu
mani nemīli, — viņš kaisli iesaucās, — līdz ar
tavu māti esmu zaudējis vienīgo atbalstu tavā
sirdī! — Jaunavu izbiedēja viņa izmisums. — Nē,
es tevi mīlu, — viņa bikli at-bildēja. Viņš nokrita
ceļos pie viņas kājām. — Zvēri, — viņš sacīja, —
zvēri, ka tu esi mana, ka mīli mani vairāk par
savu dvēseli! — Vera nekad nebija gaidī-jusi tādu
kaisli no šā dzedrā cilvēka. — Varfolomej,
Varfolomej, — viņa sacīja ar biklu maigumu, —

aiz-mirsti grēcīgās domas šinī briesmīgajā stundā; es tev zvērēšu, kad būsim apglabājuši māmuļu, kad garīdz-nieks dievnamā dos mums svētību ... — Varfolomejs nenoklausījās līdz galam, ko viņa saka, un kā neprā-tīgs runāja vienu un to pašu: centās pārliecināt, ka tas viss esot tukšas izdarības, ka mīlētājiem tās ne-esot vajadzīgas, sauca viņu sev līdzī uz kaut kādu tālu tēvzemi, apsolīja viņai tur kņazienes godību, raudādams apkampa viņas ceļus. Viņš runāja ar tādu kaislību, ar tādu kvēli, ka visi brīnumi, par kuriem viņš stāstīja, tanī brīdī likās ticami. Vera jau juta, ka viņas apņēmība sašķobās, briesmas pamodināja viņas dvēseles spēkus; viņa izrāvās un pieskrēja pie guļamistabu durvīm, cerēdama tur atrast kalponi; Varfolomejs aizkrustoja viņai ceļu un sacīja ar tēlotu dzedrumu, ar niknumā zibošām acīm: — Paklausies,

Vera, nespītējies: tu nesasauksi ne kalponi, ne mā-muļu; nekāda vara nepasargās tevi no manis. — Dievs ir nevainīgo aizstāvis! — nabadzīte iesaucās, izmi-sumā nokrizdama uz ceļiem krucifiksa priekšā. Var-folomejs sastinga, viņa seja pauda bezspēcīgas dus-mas. — Ja jau tā, — viņš izgrūda, lūpas kodīdams,

— ja tā .. . man, protams, nav ar tevi ko iesākt, bet es panākšu, lai tava māte padara tevi paklausīgu.

— Vai tad viņa ir tavā varā? — jaunava jautāja.

— Paskaties, — viņš atbildēja, lūkodamies uz pus-atvērtajām guļamistabas durvīm, un Verai likās, it kā no viņa acīm plūstu divas uguns strūklas un it kā nelaiķe izdegušās sveces gaismā neizsakāmās mokās paceļ galvu un ar izkāmējušo roku māj viņai uz Varfolomeja pusi. Tagad Vera saprata, ar ko viņai darīšana. — Dievs, stāvi man klāt! Un tu, nolādētais, pazūdi! — viņa iesaucās, saņēmusi kopā visus dvēse-les spēkus, un zaudēja samaņu.

Šajā brīdī it kā lielpabala šāviens pamodināja aiz-migušo kalponi. Viņa attapās un bailēs ieraudzīja, ka durvis līdz galam vaļā, istaba pilna dūmiem un zilām ugunīm, kas locījās ap spoguļi un aizkariem, kurus nelaiķei bija dāvinājis Varfolomejs. Viņa tūdaļ tvēra pēc ūdens krūzes, kas stāvēja kaktā, un lēja liesmās, bet uguns iedegās ar divkāršu niknumu un apsvili-nāja ķēkšas sirnos matus. Tad viņa, neko neapjēg-dama, ieskrēja otrā istabā, kliegdamā:

—Ugunsgrēks, ugunsgrēks! — Ieraudzījusi savu jaunkundzi bez-samaņā uz grīdas, viņa to satvēra ar abām rokām un, droši vien aiz bailēm savus vājos spēkus sasprindzi-nājusi, izvilka ārā uz tilta aiz vārtiem. Tuvumā dzi-vojamo māju nebija, palīdzību atrast nevarēja; ka-mēr viņa ar sniegu rīvēja puspamirušās jaunavas deniņus, liesmas izšāvās pa logiem, no skursteņa un virs jumta. Rītausmā atāja policijas komanda ar spaiņiem un ķekšiem: ugunsdzēsēju šļūtenes toreiz vēl netika lietotas. Saskrēja bars ziņkārīgo, viņu skaitā arī Svētā Andreja baznīcas prāvests, kurš bija nācis ar svēto vakarēdienu pie mirējas. Viņa attiecī-bas ar nelaiķi nebija visai labas, viņš uzskatīja to par sliktu sievieti, bet mīlēja Veru, par kuru bija dzirdējis daudz laba no meitas, un, juzdams līdzī ne-laimīgajai, apsolīja naudu ugunsdzēsējiem, ja tie pa-spēs izvilkt līķi, lai aizgājēju varētu vismaz kristīgi apbedīt. Bet nekas neiznāca. Uguns, ko uzpūta pute-nis, nelikās ne zinīs ne gar ūdeni, ne gar cilvēku pūlēm; kāds drosmīgs policijas kaprālis sadomāja mesties iekšā istabās, lai iznestu līķi, bet pēc minūtes izskrēja ārā, šausmu pārņemts; viņš stāstīja, ka esot paguvis aizklūt līdz guļamistabām

un gribējis jau pieiet pie gultas, kur gulēja mirusī, kad pēkšņi aug-šup uzšāvies sātānisks veidols, daļa griestu ar bries-mīgu troksni iebrukuši, un viņš, tikai sevišķai Niko-laja Brīnumdara žēlastībai pateicoties, neesot pazau-dējis savu galviņu, par ko turpat uz vietas apsoliņa nolikt pusrubli tā svētbildes priekšā. Skatītāji savā starpā sprieda, ka viņš esot glēvulis un krītošu baļķi noturējis par velnu; bet kaprālis stingri palika pie savas pārlicības un līdz savas dzīves galam dzērumā plātījās, ka savā mūžā redzējis īstu sātānu ar asti, ragiem un lielu, kumpu degunu, ar kuru tas uzpūtis liesmu kā smēdē ar plēšām. — Nē, brālīši, lai dievs ne-dod redzēt nelabo! — Ar šo daiļrunīgo novēlējumu mūsu ģēnijs vienmēr nobeidza savu stāstu, un saim-nieks, atalgodams viņu par drošsirdību un par dziļo iespaidu, ko stāsts atstāja uz izglītotiem klausītājiem, atnesa viņam bez maksas pilnu kausu miestīņa.

Un tā, par spīti centīgajai komandai, kura šinī ga-dījumā rīkojās tik enerģiski, ka nākamajām paau-dzēm, starp citu, vajadzētu šīs pūles pareizi novērtēt, vientuļā Vasilija salas mājiņa nodega līdz pamatiem, un vieta, kur tā stāvēja, nezīnu,

kāpēc, vēl līdz šim nav apbūvēta. Vecā kalpotāja ar prāvesta palīdzību atmodināja Veru no gīboņa, un viņas abas atrada patvērumu šā cienījamā draudzes gana mājā. Uguns-grēks bija izcēlies tik negaidīti un visi tā apstākļi bija tik neparasti, ka policija turēja par nepieciešamu par tā izcelsmes iemesliem uzsākt sīku izmeklēšanu. Bet, tā kā aizdomas nevarēja krist uz veco kalponi un vēl mazāk uz Veru, tad par aizdedzinātāju, protams, tika turēts Varfolomejs. Aprakstīja viņa izskatu, meklēja viņu gan atklāti, gan slepeni ne tikai visos kvartālos, bet visā Pēterburgas aprīņķī; taču viss bija velti: neatrada pat viņa pēdas, kas bija sevišķi savādi tāpēc, ka ziemā nav kuģu satiksmes, un tātad viņam nekādi nebija iespējams slepeni aizbraukt ar ārzemju kuģi uz svešām zemēm. Nav ziņāms, pie kā būtu novedusi ilgstoša izmeklēšana; bet prāvests, Veru no sirds mīlēdams un nezinādams, cik ciešas bijušas viņas attiecības ar šo cilvēku, saprātīgi izmantoja savu ietekmi, lai šo lietu izbeigtu un tā nekļūtu visiem zināma.

Tādā kārtā Pāvels, pēc kura aizsūtīja trešajā dienā, pa ceļam izdibinājis visu, ko večiņa zināja no nelai-mīgo notikumu virknes, atrada savu

jauno radniecī slimu tēva Joana mājā. Viesmīlīgā ģimene lūdza

Pāvelu palikt pie viņiem, kamēr Vera izveseļosies. Viegļprātīgais jaunais cilvēks īsā laikā bija saņēmis tik daudz garīgu satricinājumu, kuru apslēptie iemesli palika tīti tādā briesmīgā tumsā, ka tas atstāja ne-izdzēšamu iespaidu uz viņa iztēli un raksturu. Viņš kļuva nopietns un bieži vien ieģrima dziļās pārdo-mās. Viņš aizmirsā gan noslēpumainās grāfienes skaistumu, gan jaunības trakulīgās izpriecas, kam bija tik postošas sekas. Viņš vienīgi lūdza debesis, lai Vera izveseļotos un viņš varētu kalpot tai kā priekšzīmīgs vīrs. Brīžos, kad viņi tikās divatā, viņš nolēma atklāt tai šos nodomus; bet Vera, citādi iztu-rēdamās pret viņu ar māsas uzticību, Pāvela priekš-likumus noteikti un stingri noraidīja. — Tu esi jauns, Pāvel, — viņa sacīja, — bet es jau savu laiku no-ziedējusi; mani drīz paņems kaps, un tur visužēlīgais dievs varbūt man piedos un dāvās mieru. — Šī doma Veru neatstāja ne uz brīdi; turklāt, liekas, viņu mo-cīja slepena pārlicība, ka viņa ar savu nenoteiktību atļāvusi ļaundarim pazudināt māti šinī un varbūt arī — kas zina? — nākamajā dzīvē.

Nekāda ārstēšana nespēja atdot viņai ne dzīvesprieku, ne veselību. Viņas vaigu sārtums nobāla, debešķīgās acis, zaudē-jušas senāko možumu, vēl valdzināja ar ilgu pilnām skumjām, kas māca viņas jauko dvēseli. Pavasaris vēl nebija paguvis ietērt laukus jaunā zaļumā, kad šis ziedīnš, kas solīja krāšņu plaukumu, uz mūžu pa-slēpās visu pieņemšajā dabas klēpī.

Viegli iedomāties, ka Vera pirms nāves uzticēja sava pēdējā dzīves gada notikumus, kurus zināja tikai viņa, ne vien garīgajam tēvam, bet arī Pāvelam. Kad viņa nomira, jauneklis neraudāja, neizrādīja ne-kādas skumjas. — Taču drīz pēc tam viņš atstāja galvaspilsētu un kopā ar vecu sulaini apmetās tālā dzimtmuižā. Tur viņu visā apkārtnē turēja par savād-nieku, un viņš patiesi izrādīja gara vājuma pazīmes. Pēc viņa atbraukšanas ne tikai kaimiņi, bet pat zem-nieki un kalpi to nebija ne reizes redzējuši. Viņš ataudzēja sev bārdu un matus, pa trim mēnešiem nenāca ārā no kabineta, lielāko daļu rīkojumu deva rakstiski, un reizēm, kad viņam uz galda nolika pa-pīru parakstīšanai, viņš to atdeva atpakaļ, uzvilcis sava vārda vietā svešu, savādu parakstu. Sievietes viņš necieta, bet, kad negaidot

parādījās garš, gaiš-matains cilvēks ar pelēkām acīm, Pāvels krampjaini raustījās un trakoja. Reiz, pēc sava paraduma pa istabu staigādams, viņš piegāja pie durvīm tieši tanī pašā laikā, kad Lavrentijs tās negaidot vēra vaļā, lai viņam kaut ko ziņotu. Pāvels nodrebēja. — Tu — es viņu nenogalināju, — viņš sacīja saraustīti un pēc nedēļas lūdza vecajam audzinātājam piedošanu, jo bija izgrūdis to ārā tik neuzmanīgi, ka tas gandrīz ielauza pret starpsieni sev pakausi. — Pēc tam, — Lavrentijs stāstīja, — es vienmēr piekļāvēju, un tikai pēc tam gāju ar ziņojumu pie viņa žēlastības.

Pāvels nomira vēl samērā jauns. Viņa un Veras dzīves stāstu zina daži vidusšķiras pilsoņi Pēterburgā, no tiem es dzirdēju to mutiski. Starp citu, cienījamie lasītāji, jūs labāk par mani varēsīt spriest, vai tam var ticēt un no kurienes velniem šī patika iejaukties cilvēku darīšanās, kad viņiem neviens to nelūdz?

Tits Kosmokratovs